

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

פרק תשיעי

טיטוס הרפה מעט מעבודת המצור, ובראותו כי לא נפל רוח היהודים, חזק את המצור מחדש ושלח את יוסף לַדְּבַר שְׁלוֹם אֶל אחיו.

א. טיטוס גמר להנפש מעט מעבודת המצור ולתת בזה זמן למורדים להשיב את הדבר אל לבם, אולי יִכְנְעוּ מִפְּנֵי בראותם את הריסות החומה השניה או ביראתם מפני הרעב — באשר לא יספיק החמס את צרכיהם לארך ימים. בזמן המרגוע הזה מצא טיטוס חפץ, כי הגיע יום השלום, אשר בו היה חק לרומאים לשקול על-ידי אנשי-הצבא את משקרתם. הוא צוה על שרי החילים לסדר את הצבא במקום נשקף לעיני האויבים ולתת לכל אחד את מכסת הכסף. ואנשי-הצבא עברו כחך עם חרבות שלופות מנדניהן וחמושים בכל כלי-נשקם, והרוכבים הוליכו את סוסיהם הערוכים למלחמה. והכזר אשר לפני העיר הבריק למרחוק מנגה הכסף והזהב ושל כלי-הנשק, ולא היה כמראה הזה מחזה-שעשועים לרומאים [לשמח את לבם] וחזון אימה לאויבים. כל החומה הישנה ורוח הצפון אשר להר-הבית קָסוּ אנשים, אשר נהרו לראות במחזה. ומרחוק נראה, כי כל הבתים היו מלאים אנשים נטויי גרון, ונדמה, כי לא נמצא מקום בעיר, אשר לא כסו אותו המונות אדם. מתחת נוראה נפלה גם על אבירי-הלב למראה החיל הגדול הזה וברק נשקו והדרת מערכותיו. ואני חושב, כי גם המורדים נחמו על מעשיהם למחזה הזה, לולא זכרו את הרעה הגדולה, אשר הביאו על העם, ונאשו מתקותם לקבל חנינה מאת הרומאים. הם ידעו, כי ימותו מות נבלים, כאשר יכנעו תחת הרומאים, וחשבו, כי ייטב להם הרבה המות במלחמה. וכה נגזרה גזרה, כי יסופו הצדיקים עם הרשעים, והעיר תחרב עם המורדים יחדו.

ב. בארבעה ימים כלו הרומאים לשלם לאנשי-הצבא אשר בכל לגיון ולגיון את משקרתם, וביום החמישי ראה טיטוס, כי אין איש יוצא אליו מהיהודים לַדְּבַר שלום, וחצה את צבאו והחל לשפוך סוללות על הבירה (מצודת אנטוניה) ועל מצבת יוחנן והכהן הגדול, כי מצד המצבה הזאת חשב לכבוש את העיר העליונה, ומצד הבירה את הר-הבית, — וכל עוד לא נפל הר-הבית בידו לא יכול להשתרר על העיר לבטח. בכל אחד משני המקומות האלה נשפכו שתי סוללות, אחת לכל לגיון. האדומים ואנשי-המלחמה, פקודי שמעון ובן גיורא, הגיחו מן העיר להשיב אחור את ידי עושי המלאכה על-יד המצבה, ואת העובדים על-יד הבירה עצרו אנשי יוחנן והמון הקנאים. ולא בקלע-היד לבד הפליאו להעזר ממרום שבתם, כי-אם גם במכונות-

המלחמה קשתה ידם על הרומאים, יען כבר למדו ידיהם לעבוד עבודתן, כי בעשותם בהן יום-יום קנו להם נסיון. שלש מאות כלי-קלע מהירים וארבעים בליסטראות (רומי-אבנים) היו להם, ובאלה הכשילו את פח הרומאים בשפכם את הסוללות. וטיטוס ידע, כי ישועת העיר תהיה לו לברכה וחרבנה יהיה לו לקללה א). ובעוד הוא מחזק את עבודת המצור לא שב ממחשבתו לדבר על לב היהודים, כי יקחו מוסר, ואל מעשיו צרף גם עצה טובה, ובדעתו, כי יש אשר הדבר והנכנס אל הלב מפליא לעשות מן החרב, פנה אל הלוחמים להסגיר בידו את העיר, אשר כבר נכבשה כמעט, וגם שלח את יוסף לדבר אתם בשפת אבותיהם, אולי יטו אזנם לדברי אחיהם בן-עמם.

ג. יוסף סבב את החומה ותר לו מקום, אשר ישמע ממנו קולו ולא ישיגהו שם חץ שלוח, והרבה לדבר תחנונים אל יושבי העיר לאמר: „חוסו על נפשותיכם ועל נפשות אחיכם, חוסו על עיר אבותיכם ועל מקדשכם, ואל תהיו קשים ורעים להם מהנכרים (האויבים). הן אין לרומאים חלק ונחלה ביניכם, ובכל-זאת הם מכבדים את מקדשי שונאיהם, ועד היום הזה לא שלחו בהם את ידיהם לרע, ורק אתם לבדכם, אתם שתילי המקומות הקדושים האלה, נושאים את נפשכם להחריבם, וגם אם תעמוד להם הצלה ולא מידכם תבואו. הן עיניכם רואות, כי חומותיכם הגדולות והבצורות כבר נפלו, והחומה הזאת הנשארה היא רפה ודלה מהנכבשות. שימו אל לבכם, כי אין לעמוד בפני עוזו הרומאים, והן כבר משכתם בעלם מתמול-שלשום. אם גם טוב ויפה להלחם בעד החרות — הנה הדבר הזה הוא נאה לכתחלה. אולם מי שכרע פעם אחת ונכנע זמן רב, ואחרי-כן הוא מנסה לפרק את העל מעל צואריו, עושה מעשה-מי שמתהפך בחבלי מות ולא מעשה אוהב החרות. אמנם יאות לנפל כבוד אדונים רפיי-ידים, אבל לא להרים יד במושלים, אשר כל העולם עובד להם. היש ארץ בעולם, אשר נמלטה משבט הרומאים, מלבד מקומות השרב או הקרח, אשר אין בהם חפץ? בכל מקום עבר המזל אליהם (תפשו את השלטון) והאלהים השם חליפות לממשלות העמים עוזר עתה לשליטי איטליה. גם לחית הארץ וגם לבני-האדם נתן חק ולא יעבור, כי עליהם להפנע בפני התקיפים מהם והשליט בקרבם הוא אשר לו עצם הנשק. על-כן נכנעו גם אבותינו לפני הרומאים, אף כי היו גדולים וטובים ממנו ברוחם ובכח גופם ובכל חסן, ולולא ידעו, כי האלהים עוזר לרומאים, כי אז לא עשו כדבר הזה, ואתם אומרים להתחזק ולעמוד בפני הרומאים ובמה תשימו מבטחכם? הן כבר נלכדה העיר ברבה, ואם גם נשאר עוד חלק החומה לעומדים מבית, הן מצבם קשה ממצב שבויי-מלחמה. כי לא נעלם מעיני

(א) במקור: „וטיטוס ידע, כי העיר תנצל או תחרב לעצמו“.

הרומאים דבר הרעב אשר בעיר, האוכל עתה את בשר העם, ולא יארכו הימים והוא יגע גם עד נפש אנשי-המלחמה. והלא אם יחדלו הרומאים להרעיש את חומת העיר ולא ישתערו עליכם בחרבות שלופות, הנה אויב נורא רובץ בקרבכם מבית, אשר לא תוכלו לו במלחמה, והוא הולך הלוך ועצום משעה לשעה. האמנם תקחו חרב בידכם להלחם גם ברעב, ורק אתם לבדכם מכל בני-האדם תעצרו כח לכבוש את זלעפותיו? מה טוב יהיה לכם בהנחמכם על מעשיכם עד אשר לא יבוא קץ האסון, ותבקשו ישועה כל עוד יש לאלי-ידכם להשיגנה. כי לא יזכרו לכם הרומאים את מעשיכם הראשונים, אם לא תקשו את לבבכם עד הקץ, כי מתכונתם הם מתונים בנצחונם ודרכם לכבוש את כעסם בפני תועלתם. הן לא יהיה להם הדבר לתועלת בכבשם עיר ריקה מאדם וארץ שאיה, ועל-כן רוצה הקיסר לתת לכם את בריתו שלום. אולם לא יציל ממות נפש-אדם, אם יכבוש את העיר בחזקיד, ועל כל יקשיח את רחמיו מהאנשים, אשר לא הסו און לקולו בדברו טוב אליהם בעת צרתם הגדולה. הלא מפלת שתי החומות הראשונות היא ערפה נאמנה, כי בעוד זמן מצער תפבש גם החומה השלישית, ואף אם לא יצליח כל כלי-משחית לערער את מבצרם, הנה הרעב ילחם בכם לרומאים."

ד. בעוד יוסף מדבר את דברי התוכחות האלה התלו בו רבים מהעומדים על החומה ורבים שפכו עליו חרפות ובוז ואחדים ירו בו. כאשר ראה יוסף, כי לא הטה את לב האנשים בדברי העצה הנכוחים, פנה להזכיר להם את דברי ימי אבותיהם ונשא את קולו ואמר: "הוי בנים אמללים, אשר שכחתם מאין תבוא עזרתכם, האם בחרב ובזרוע תלחמו עם הרומאים? מי הוא האויב, אשר נצחנו אותו בדרך הזאת? האם לא האלהים בורא היהודים הוא שעשה בכל עת שפטים בעושקיהם? ואיך לא תסבו את עיניכם לראות את המקום, אשר ממנו אתם יוצאים למלחמה, ולא תכירו את עוזרם, אשר חללתם את שמו? האמנם לא תזכרו את נפלאות האלהים בימי אבותינו ואת האויבים הרבים והעצומים, אשר השמיד לפנים במקום הקדוש הזה? רעדה תאחזני מדי דברי על-מעשי אלהים באזנים טמאות כאלה. אך הסכיתו ושמעו, למען תדעו, כי לא ברומאים לבד אתם עושים מלחמה, כי-אם גם באלהים. נכוא מלך מצרים לפנים, הוא הנקוב גם בשם פרעה, יצא בחיל עצום וגזל את שרה המלכה, אמנו (ג). ומה עשה בעלה אברהם אבינו (ג)? האם יצא להלחם

(א) המחבר ערב כאן את שם פרעה-נכה בשם פרעה.

(ב) במקור: אם עמנו.

(ג) במקור: אבי אבינו.

בחרב עם הַיִּזְד הַבְּלִיעַל, אִף כִּי הָיוּ לוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֶה-עֶשֶׂר שְׁלִישִׁים א) וְלִכְל אֶחָד מֵהֶם נִמְצָא חֵיל לֹא-יֵין-מִסְפָּר? או הִטְרַם חֶשֶׁב, כִּי כָל הַחֵיל הַזֶּה הוּא כֹאפֶס, אִם לֹא יִהְיֶה אֱלֹהִים בְּעֶזְרוֹ, וְהָרִים אֶת יָדָיו הַטְּהוֹרוֹת אֶל הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר טִמְאַתָּם אַתָּם כִּיֹּם הַזֶּה, לִשְׁחַר אֶת פְּנֵי הָעוֹזֵר הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר לֹא יִפְּלֹא מִמֶּנּוּ דָּבָר? וְהָאֵם לֹא הוֹשְׁבָה הַמַּלְכָּה לִבְעֵלָה עַד עֶרֶב הַיּוֹם הַבֹּא וְכָל רַע לֹא אָנָּה לָהּ, וְהָאֵם לֹא הִשְׁתַּחֲוָה הַמִּצְרִי וְלֹאֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, אֲשֶׁר מְלֹאתָם אוֹתוֹ דֹּם-אֲחִים, וְכִלּוֹ רֹעֵד מִפְּחַד חַיּוֹנוֹת-לֵילָה — וְלֹא בָרַח וְאֵל אֲרִצּוֹ אַחֲרֵי כִפְרוֹ בַּמִּנְחָת זֶהָ וְכִסֵּף אֶת פְּנֵי הָעִבְרִים אֹהֲבֵי אֱלֹהִים? וְהָאֵם עָלֵי לִסְפָּר לָכֶם עַל מוֹשֶׁב אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּצְרִים? הִטְרַם הִתְעַנּוּ בְּעַל מַלְכִּים זָרִים אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְתַחַת לַעֲמוּד עַל נַפְשָׁם בַּחֲרָב נִקְמָה וּלְהַנְשֵׁעַ בַּכַּח יְמִינָם הַפְּקִידוֹ אֶת נַפְשָׁם בְּיַד אֱלֹהִים? וּמִי מִכֶּם לֹא יָדַע אֶת הָעֶרֶב, אֲשֶׁר מְלֹא אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֶת הַחֲלָאִים הָרַעִים, אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּהָ, וְאֶת הַמַּאֲרָה בִּיבּוֹל הָאֶרֶץ, כֹּאֲשֶׁר אֵזְלוּ הַמִּים מִן הַיָּאוֹר (נִילוֹס), וְאֶת עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת, אֲשֶׁר יָרְדוּ רִצּוּפוֹת, עַד אֲשֶׁר שָׁלְחוּ וְהַמִּצְרִים אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם בְּלִי שְׁפִיכַת-דָּם וּבְלִי סִכְנָה וּשְׁמָרוֹ עֲלֵיהֶם בְּדִרְכָּם? וְכֹאֲשֶׁר גִּזְלוּ הָאֲרָמִים (הַסּוּרִים) ב) אֶת אֲרוֹן-הַקֹּדֶשׁ מִיָּדֵינוּ, הָאֵם לֹא הִקִּיפָה הַצַּעֲקָה אֶת כָּל שְׂדֵה פְּלִשְׁתִּים ג) עִם פֶּסֶל דְּגוֹן? הָאֵם לֹא עֲלָתָה צַעֲקַת כָּל עַם הַגּוֹזְלִים וְאֶת הַקֹּדֶשׁ בְּעִלּוֹת רִקְבָּ בַּמַּעֲוָרִי בִּשְׂרָם וּבִצְאָת מַעִיהֶם יָחַד עִם מֵאֲכָלָם — עַד אֲשֶׁר הִשִּׁיבוּ יָדֵי הָעוֹשִׁקִים אֶת הָאֲרוֹן לְמָקוֹמוֹ בְּקוֹל צִלְצִלִים ד) וּבַתְּפִים ה) וְהִבְיָאוּ כָּל מִינֵי קִרְבָּנוֹת לְכַפֵּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ? הָאֱלֹהִים עָשָׂה אֶת כָּל הַתְּשׁוּעוֹת הָאֵלֶּה לְאֲבוֹתֵינוּ, כֹּאֲשֶׁר לֹא בִטְחוּ בִּזְרוּעָם וּבַחֲרָבָם וְהַפְּקִידוֹ בְּיָדוֹ אֶת גּוֹרֵלָם! וְכֹאֲשֶׁר מִשָּׁךְ אַחֲרָיו סִנְחָרִיב ו) אֶת כָּל הַמּוֹנוֹת אֶרֶץ אַסִּיָּה וְחָנָה עַל הָעִיר הַזֹּאת, הִבְיָדִי אָדָם נִשְׁבְּרָה זָרוּעוֹ? הִטְרַם הִשְׁלִיכוּ וְאֲבוֹתֵינוּ אֶת הַנֶּשֶׁק מִיָּדֵיהֶם וּפְרָשׁוּ אוֹתָן בַּתְּפִלָּה וְלֹאֱלֹהִים וּמִלֶּאךָ-הָאֱלֹהִים הַשְׁמִיד אֶת כָּל הַחֵיל הַזֶּה, אֲשֶׁר לֹא יָמְנָה, בְּלִילָה אֶחָד? וּמִמַּחֲרַת הַשָּׁכִים מֶלֶךְ אֲשׁוּר וּמִצָּא מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף פָּגָרִים וּבָרַח עִם הַנִּשְׁאָרִים אֶל אֲרִצּוֹ, אִף כִּי לֹא לָקְחוּ הָעִבְרִים חֶרֶב בְּיָדָם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרָיו. הֲלֹא תִדְעוּ גַּם אֶת עֲבֹדוֹת בָּבֶל, אֲשֶׁר חֵי שֵׁם הָעַם בְּגִלּוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה וְלֹא קָם לְהַשִּׁיב לוֹ אֶת חֲרוּתוֹ, עַד אֲשֶׁר הִתְעוֹרָר כָּרַשׁ

א) אֱלֹה חַיִּיכִי אֲבִרָהִם. יוֹסִיפּוֹס הִשְׁתַּמֵּשׁ כִּכְר בַּחֲמֶר מִדְרָשִׁי.

ב) כִּכָּה, בְּמָקוֹם הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁל הַמִּקְרָא.

ג) בְּמִקְרָא: פִּלְסִטִּינִי, Παλαιστίνη.

ד) בְּמִקְרָא: „קוֹמְפָּנִים“.

ה) בְּמִקְרָא: „טוֹמְפָּנִים“.

ו) הַמַּחְבֵּר כּוֹתֵב כֹּאֵן: סִנְחָרִים בְּמָם, כְּדֶרֶךְ הַשְּׁבָעִים.

לעשות את הדבר הזה למצא חן בעיני אלהים, ועלי-ידו נשלחו (מגלותם) לעבד את האלהים, אשר כרת אתם ברית. בקצרה אמר לכם, כי מעולם לא עשו אבותינו גבורות בעז-ידם ומעולם לא בושו מתקותם, כאשר לא חגרו את כלי-נשקם ורק שמו מְבַטְחֵם באלהים. מדי שבתם בארצם במנוחה עשו חיל ברצון השופט העליון, ולעת צאתם למלחמה כשלו תמיד ונפלו. כה היה הדבר, בעת אשר צָר מלך בבל על העיר הזאת, וצדקיהו מלכנו נלחם בו ולא שמע לנבואת ירמיהו, ונפל בשבי האויב ועיניו ראו בחרבן העיר וההיכל, אף כי היה טוב וישר הרבה מנשיאיכם אתם, והעם אשר עמו עלה בצדקתו על המונכס כיום הזה. הן כאשר קרא אליהם ירמיהו בקול, כי הרגיוזו את האלהים בתועבותיהם, אשר עשו להכעיסו, וכי יכרעו ולפני האויב, אם לא יסגירו את העיר ובידו, לא שלחו בו המלך והעם יד! ומה אתם עושים עתה? אם גם לא אזכיר את מעשיכם בקרב העיר, כי תִּלָּאָה לשוני לפרש את כל מעשי רשעתכם כהלכה — הן גם אותי אתם מנאצים וממטירים עלי חצים על אשר באתי לדבר על לבכם למען הושיעכם, ואתם מתרגזים עלי מאד לעת שאֲתִי על שפתי את זִכְר עונותיכם, ולטרח עליכם לשמוע את דברי המעשים, אשר אתם עושים יום יום! ועוד דבר: כאשר חנה על העיר הזאת אנטיוכוס הנקרא אֶפִּיפָנֶס, אשר הרבה לנפל את שם אלהים, יצאו אבותיכם לקראתו בחרב, והם נפלו חללים במלחמה, והעיר היתה לבז בידי האויבים, ובית-המקדש שמם שלש שנים וששה חדשים! והאם עלי עוד להוסיף דברים? מי העיר את הרומאים לעלות על עמנו — האם לא אשמת יושבי הארץ? מתי החל זמן עבדותנו — האם לא במלחמת האחים בימי אבותינו? הלא שגעון אריסטובולוס והורקנוס והמריבה אשר ביניהם עוררו את פומפיוס לבוא אל העיר, והאלהים הכניע לפני הרומאים את האנשים, אשר לא היו ראויים לחיי-חפז. אחרי מצור שלשה חדשים הסגירו את עצמם בידיהם, אף כי לא הרבו עונות לחלל את הקדשים ולהפר את החקים כמעשיכם היום, ואף כי הרבה הרבה עלו, גדלו מכם בחסנם ותכונתם למלחמה. ואיך לא נזכור את קץ אנטיגנוס בן אריסטובולוס, אשר בימי מלכותו שפט האלהים את העם החוטא למפלה עוד הפעם, והורדוס בן אנטיפטרוס הביא עמו את ססיוס, וססיוס הביא עמו את חיל הרומאים, וששה חדשים נמצאו אבותינו במצור, עד אשר השיגם גמול אשמתם והם נפלו בשבי והעיר היתה לבז לשונאים? מעולם לא נָתַן בידי העם להצליח בחרב, ותמיד היתה המפלה סמוכה למלחמה. עלי-כן אני חושב, כי נאה ליושבי ארץ-הקדש להפקיד את כל משפטם בידי אלהים ולמאוס בכח זרוע האדם, למען ימצאו חן בעיני השופט העליון. ואתם — המלאתם אף אחד הדברים, אשר צוה עליהם המחוקק את הברכה, או הנזרתם אף באחד

הדברים, אשר פקד עליהם את המארה? עד כמה הרביתם לחטוא מאבותיכם, אשר נפלו בידי אויביהם חיש מהר! הן קל היה בעיניכם לעשות עון במסתרים, לגנוב ולארוב ולנאף, כי עוד תתחרו איש באחיו במעשי רצח ושד, ואתם בוקעים לכם דרכי-רשעה חדשים ומוזרים, והמקדש נהפך למקוה כל (שוודד ורוצח) ומקום משכן אלהים נטמא בידי בניו, המקום הקדוש, אשר גם הרומאים התפללו אליו מרחוק ורבים מהם עזבו מנהגי-עמם ודבקו בחקיננו. הצחרי כל התועבות האלה אתם מחכים לעזרת האלהים, אשר חללתם את שמו? ואם גם אנשים ישרים אתם ובידים נקיות אתם מחלים את פני אלהים, כבר ידי מלכנו בעת התפללו (אל האלהים) לעזרה מידי מלך אשור — כאשר השמיד האלהים את כל החיל הגדול בלילה אחד — האם כמעשה מלך אשור עשו גם הרומאים, ועל-כן לכם המשפט לקוות, כי יחדש לכם אלהים את עזרתו כקדם? האם לא לקח מלך אשור כסף מידי מלכנו לבלתי החריב את העיר, ואחרי-כן הפר את שבועתו ועלה לשרוף את ההיכל? ואולם הרומאים עולים עליכם לדרוש מידכם את המס כחק להם, אשר שלמו אבותיכם לאבותיהם, ואם יקבלו את המס, לא יחריבו את העיר ולא יגעו בקדשיה ויתנו לכם את כל נחלתכם, ובני-ביתכם ישארו בני-חורין, ואתם תמשלו ברכושכם כטוב בעיניכם, וגם את חקי-קדשנו ישמרו. הן תועי לב אתם בחשבכם, כי יעשה אלהים לצדיקים האלה כמעשהו לרשעים לפנים. והלא דרך האלהים הוא להחיש את נקמתו בעת רצונו, ולכן השמיד את חיל אשור בלילה הראשון לחנותו על העיר, ואלו באמת היה עמנו ראוי לחיי-חפז והרומאים היו ראויים לענש, כי אז פגע אלהים בהם מיד, כאשר עשה לאשור, בעת אשר גלחם פומפיוס בעמנו או אחרי-כן לעת עלות סוסיוס על העיר, או בזמן אשר החריב אספסינוס את ארץ הגליל, או לאחרונה, כאשר נגש טיטוס אל העיר. אולם מגנוס (פומפיוס) וסוסיוס כבשו את העיר בחזק-יד וכל רעה לא מצאה אותם, ואספסינוס עוד עלה לגדלה אחרי הלחמו בנו וקבל את נזר המלוכה, ולטיטוס נפתחו מקורות הארץ בברכה רבה, אשר כזבו מימיהם לכם לפנים. הלא תדעו, כי לפני בוא טיטוס דללו מי השלח ויתר המעינות אשר בקרבת העיר, עד כי הטל עליכם לקנות לכם מים במשורה (בכדים), ועתה כל המקורות האלה נותנים את מימיהם לרויה לאויביכם, לא רק די צורך האנשים והבהמה, כי-אם גם די השקות את הגנים. וכבר היה האות הזה פעם אחת לפני חרבן העיר, כאשר עלה מלך בבל, אשר דברתי עליו, להלחם בירושלים וכבש אותה ושלח אותה באש על ההיכל, אף כי אין אני חושב, אשר הרבו בני הדור ההוא מעשי-רשע כמוכם היום. על-כן אני מאמין, כי זה הוא אות, אשר עזב אלהים את המקדש ועבר אל מחנה צריכם, אשר אתם גלחמים בהם

הפעם. הן כל איש ישר יברח מבית טמא, ונפשו תגעל ביושביו — והאמנם תחשבו, כי האלהים ישאר אתכם אחרי כל מעשי תועבותיכם, הוא אשר עינו צופה כל תעלומה ואזנו שומעת גם בעת אשר אתם מחרישים? והנמצא דבר, אשר עשיתם אותו בלאט ובמסתרים, אם יש אתכם סוד, אשר לא נגלה לאויביכם? הלא אתם עושים נבלה ביד רמה (בפומבי) ומדי יום ביומו אתם רבים ביניכם, מי מכם ירבה להרע, ונושאים את רשעתכם לעיני השמש, כאלו למעלה טובה נחשבה בעיניכם. ובכל-זאת עוד נשארה לכם דרך ישועה, אם תרצו בה, כי האלהים מרבה לסלוח למודים ועוזבים. הוי לבות-הברזל! פרקו מעליכם את נשקכם, עוררו רחמיכם על עיר אבותיכם, אשר נהפכה כבר למעי-מפלה, הביטו מאחריכם וראו את צבי-עדייכם, אשר אתם מפקירים בידיכם, את תפארת העיר, הדרך המקדש, יקר מתנות עמים רבים, ומי יערוב את לבו לשלח בכל אלה את האש? מי ירצה, אשר לא תוספנה עוד עיני לראות את אלה? והנש לנו דבר יקר מאלה להצילה? הוי, אבירי-לב, הקשים מאבן! אם לא תביטו על הדברים האלה בעיני-בשר, חמלו על משפחותיכם ותעבורנה לנגד עיני כל איש מכם תמונות בניו ואשתו והוריו, אשר יסופו במהרה ברעב או בחרב. יודע אני, כי יחד אתכם נמצאו בצרה גם אמי ואשתי, משפחתי נשואת-הפנים ובית-אבי המפאָר מקדם, ואולי יראה בעיניכם, כי רק למענם אני נותן לכם את העצה הזאת, המיתו אותם בידיכם, ויהיה דם קרובי פֶּרֶשׁ ישועת נפשכם, וגם אני נכון לָמוֹת, אם תקחו מוסר אחרי מותי!"

פרק עשירי

רבים מכני ירושלים מתאמצים לנפֹל אל הרומאים. הרעב והמצוקות הקשות, שעברו על הנשואים בעיר.

א. כאשר קרא יוסף את הדברים האלה בדמעות על עיניו, לא נכנע לב המורדים ולא האמינו, כי תהיה להם נפשם לשלֹף, כאשר ימסרו את עצמם (בידי השונאים). אולם בני העיר התעוררו לנפֹל אל הרומאים. אלה מכרו את רכושם בלא-כסף ואלה מכרו את תכשיטיהם היקרים ובלעו את מטבעות-הזהב, לבל תשיגם יד השודדים, ואחרי-כן ברחו אל הרומאים, וכאשר הוציאו את הזהב מקרבם, נמצא להם כסף די-מחסורם, וטיטוס שלח רבים לחפשי ונתן לכל אחד לבחור מקום-מושב לו כטוב בעיניו, ובדבר הזה חזק עוד את היהודים אשר בעיר ברצונם לנפֹל אליו, למען החלץ מכל צרותיהם, מבלי היות עבדים לרומאים. אולם חברי יוחנן ושמעון שמרו על

מוצאי העיר בפני האנשים האלה יותר מאשר שקדו לסגור על מבואיה בפני הרומאים. וכל איש, אשר דבק בו צל חשד, נשחט בידיהם מיד. ב. עשירי ירושלים תמו לגוע גם בהשארם בתוך העיר. המורדים שמו על רבים עלילות דברים, כי הם אומרים בלבם לגלגל אל הרומאים, והמיתום ולקחו את רכושם. וככל אשר כבד הרעב בעיר, כן חזק ודון המורדים ומיום ליום גדלו שתי הרעות גם יחד. וכאשר נעלם הלחם מעיני הרואים, פרצו המורדים בבתיים ובדקו שם, ובמצאם לחם הקו את יושבי הבתים על אשר פחשו בדבר, וכאשר לא מצאו לחם בבית, קנו את בעליו על אשר השכיל לטמון את המזונות. והכרת פני האנשים ענתה בהם, אם נשאר להם לחם אם לא: אלה אשר היה להם עוד כח נחשדו, כי נמצאה להם צידה למכביר, ואלה אשר שפו עצמותיהם שלחו לחפשי, כי לא לחכמה נחשב להמית את האנשים, אשר יגועו עוד מעט במחסור פל. העשירים נתנו בסתר את כל רכושם באיפת-חטים והעניים הסתפקו במדת-שעורים, ואחרי-כן נסגרו בחביון פנות בתיהם ובגדל רעבונם בלעו את הגרעינים כמו-שהם או אפו את לחמם בחפזון, לעת אשר רָוַח להם מעט מהרעב ומהפחד. ובשום מקום לא נמצא שלחן ערוך, כי הוציאו הרעבים את המאכלים מן האש בטרם יִשְׁלְוּ דָיָם, ובלעום בעודם בכפם.

ג. מה עלובים היו מזונות יושבי ירושלים, ודמץ דמעה כל עין למראה הנורא, כאשר תפשו להם התקיפים את המאכלים והחלשים מררו בבכי. כי דרך הרעב לִדְכֹּא את כל רגשות האדם, ויתר על פל הוא משבית את רגש-הבשת. הנשים טרפו את הצידה מידי בעליהן, והבנים מידי אבותיהם, ועוד גדול מזה היה הכאב למראה האמות, אשר הוציאו מפי עולליהן את לחמם, וכאשר התעטפו מחמדי-נפשן ברעב בעודם מְנַחִים בזרועותיהן, לא חמלו עליהם ולקחו מהם את רסיסי-חייהם (האחרונים). ובאכלם ככה את לחמם לא נסתרו מעיני המורדים, אשר שוטטו בכל עבר, ולא נחלצו ממעשי המסם. כי בראות המורדים בית סגור על מסגר, היה להם הדבר לאות, כי יושבי הבית מוציאים את לחמם לאכלו, ומהרו ושרבו את הדלתות ופרצו אל הבית, וכמעט חנקו את האנשים להוציא את המאכל מגרונם. הם היו מכים את הזקנים המחזיקים את מזונם בידם, וסוחבים את הנשים בשערותיהן על הסתירן את הצידה בכפיהן, לא נשאו פני איש-שיבה ולא חמלו על נפש עוללים, כי היו מרימים את הילדים עם טרפם בין שניהם ומשליכים אותם ארצה. וכאשר מהרו האנשים להקדים את פני החומסים ולבלוע את טרפם, הרבו השודדים ליסרם באכזריות חמה, כאלו נעשה להם דבר-עוֹלָה. הם מצאו דרכי עזויים נוראים לחקור את האנשים, אם נמצא מזון בידם, כי סתמו את נקביהם בעדשים (באפונים) ודקרו את אחוריהם בשבטים חדים. תסמר

שערת איש לשמע דברי היסורים, אשר סבל כל אחד מיושבי ירושלים, למען יודה על פת-לחם אחת ויגלה קמץ-קמח אחד, אשר הניח במסתרים. ואת הדברים האלה עשו מעניהם לא מתוך דחקם — הן לו היה כדבר הזה, לא היתה סאת אכזריותם גדולה כה, כי כפר עליה האנס — כי-אם למען הראות את זדון נפשם וגם לצבור להם מזון לימים הבאים. וכאשר יצאו אנשים בלילה והתגנבו בלאט אל מקום השומרים הרומאים ללקט אורות-שדה וירקות, וכבר חשבו, כי נמלטו מכף שונאיהם, פגעו בהם המורדים וגזלו מידם את כל אשר הביאו אתם, ואף כי הפצירו בהם האנשים וגם השביעום בשם אלהים הנורא להשאיר להם חלק המזונות, אשר אספו בנפשם, לא שמעו להם ולא השיבו להם דבר. ועל העשוקים היה לשמות בחלקם, אשר רק טרפם נלקח מהם ונפשם היתה להם לשלל.

ד. ובעוד העניים סובלים את כל הנוראות האלה מידי נושאי כלי העריצים, הובלו נשואי-הפנים והעשירים למשפט העריצים עצמם. על אלה מצאו עלילת-שקר, כי יעצו בנפשם עצת-בליעל, והמיתום בעלילה הזאת, ועל אלה התגוללו, כי אמרו למסור את העיר בידי השונאים. ועל-הרוב נמצאו עדי-שקר להעיד באנשים, כי אמרו לנפול אל הרומאים. האיש אשר הצג ככלי-ריק בידי שמעון נשלח אל יוחנן, והנמלט בעור-שניו מידי יוחנן נפל בידי שמעון. שניהם שתו חליפות את דם יושבי ירושלים והפילו גורלות ביניהם על נחלת האמללים. אמנם רבו איש באחיו על-דבר השלטון, אולם דעה אחת היתה לשניהם בכל מעשי-רשע. וכאשר לא נתן האחד למשנהו לקחת חלק במעשי רשעתו, אשר עולל לאחרים, נחשב בעיניו לאיש מביש, והאיש, אשר נשאר מרחוק למעשה אכזרי, התעצב אל לבו, כאלו החמיץ מצוה גדולה א).

ה. אכן נבצר מפח אדם לפרט את כל חטאות האנשים האלה לאחת אחת! סוף דבר: אף אחת מערי הארץ לא סבלה כסבל ירושלים, ואף אחד מדורות עולם לא הרבה לעשות רשע כאנשי-הבליעל האלה, אשר חרפו לאחרונה גם את גזע העברים, למען תקטן מדת חטאתם בעיני הנכרים ב). ובזה הודו במו-פיהם, כי הם עבדים ואספסוף והמון ממזרים וחלאת-העם, וכן היה הדבר באמת. ידי האנשים האלה החריבו את העיר, הם אשר אלצו

א) במקור: והאיש, אשר לא היה חלקו בדבר, נעצב על השאר מרחוק למעשה האכזרי — כאלו היה דבר טוב.

ב) לשון המקור סתומה. אפשר גם להבין: „למען אשר תקטן מדת חטאתם, [כי חטא] לנכרים“. לאמר: הם כחשו במוצאם היהודי ובוה הצדיקו את עלילותיהם, שעשו ליהודים חורים להם. ולא פרש המחבר, למה הוא רומז בזה, לא פה ולא להלן.

את הרומאים לתת את שמם על הנצחון הזה בעל-כרחם, וכמעט בעצמם סחבו את האש, אשר בידי הרומאים המתמהמהים, אל המקדש. במנוחת-נפש הביטו מן העיר העליונה אל המקדש הבוזר ולא התעצבו אל לבם ולא שפכו דמעה, ורק נפש הרומאים דאבה לשרפה הזאת. אך על זאת נדבר עוד אחרי-כן במקום הראוי, כאשר נספר על המעשים ההם.

פרק אחד-עשר

היהודים נצטוו למוט החומה. אנטיוכוס אפיפנס. היהודים הרסו את בניי המצור אשר לרומאים.

א. והסוללות, אשר צוה טיטוס לשפוך על העיר עלו למעלה, אף כי הרבו היהודים אשר על החומה להשחית באנשי-צבאו. הוא שלח להקתר רוכבים וצוה עליה לארוב בעמקים לאנשים היוצאים מן העיר ללקט להם אכל. במספר המלקטים האלה היו גם אחדים מאנשי-המלחמה, אשר לא עצרו כח למצא להם טרף בחמס-ידם, ויתרם היו עניי-העם, אשר נמנעו לנפל אל הרומאים, ביראם פן תמצא רעה את בני-ביתם, כי לא קוו אשר יעלה בידם להקטר מן העיר בברחם יחד עם נשיהם ובניהם, וגם לא מלא לבם אותם לעזוב את אלה בידי השודדים, פן ימיתו אותם על מנוסתם הם. הרעב הוסיף להם אמץ לצאת מן העיר, אבל כאשר יצאו ממנה בהחבא נגזר עליהם לנפל בידי הרומאים. ובעת התפשט בכף עמדו על נפשם מפני האנס, כי יראו את המות. ואחרי אשר עמדו במלחמה נדמה להם, כי עברה שעת-הפשר לבקש רחמים. על-כן דשו הרומאים את בשרם וענו אותם בכל יסורי-מות וצטוו אותם למוט החומה. אף כי חמל טיטוס על האמללים האלה — כי מספר הנתפשים הגיע עד חמש מאות בכל יום, ולפעמים עצם מספרם יותר — לא ראה דרך אחרת לפניו, כי לסכנה נחשב בעיניו להוציא לחפשי אנשים, אשר נתפשו בחזק-יד, וגם לא יכול לשום משמר על רבים ועצומים כאלה, אשר נדמו כאלו הם שומרים לשומריהם. ועוד יותר לא מלאו לבו למנוע את הדבר, כי אמר לתת במחזה הזה מופת ליהודים אשר בעיר, למען ידעו, כי סופם יהיה כסוף האנשים האלה, אם לא יסגירו את עצמם בידו. בחמתם ובשנאתם ליהודים הרבו אנשי-הצבא להתעלל בנתפשים וקבעו את כל אחד בצלב בדרך אחרת, וכאשר עצם מספר הנתפשים, צר המקום לצלבים, אף לא נמצאו די צלבים לגופות המוקעים.

ב. אולם המורדים לא רצו להנחם על מעשיהם למראה הפרענות הזאת, ונהפוך הוא, כי התחכמו עוד לתת בזה לקח-חכמה ליתר העם. הם

סחבו אל החומה את קרובי הבורחים ואת יושבי העיר, האומרים לְכֹרוֹת בְּרִית עִם הַשּׁוֹנָאִים, וְהִרְאוּ אֶת כָּל הַיְּסוּרִים, אֲשֶׁר סָבְלוּ הַנִּמְלָטִים אֶל הַרומאים, וּסְפְרוּ לָהֶם, כִּי אֱלֹה הַמַּעֲנִים בָּאוּ לְהַתְּחַנֵּן עַל נַפְשָׁם וְלֹא הָיוּ שְׂבוּי־מִלְחָמָה. בְּדִבְרֵי הַזֶּה הִשְׁכִּיחוּ אַחֲרֵי יְדֵי רַבִּים, אֲשֶׁר הָיוּ עֲתִידִים לַנֶּפֶל אֶל הַרומאים, עַד אֲשֶׁר נִגְלָה דְּבַר־אֱמֶת. כִּי גַם אַחֲרֵי כָּל אֱלֹה נִמְלָטוּ אֲנָשִׁים רַבִּים לְקִרְאָת הַשְּׁפָטִים אֲשֶׁר חָכּוּ לָהֶם, בַּחֲשֶׁבֶם, כִּי הַמּוֹת בְּיַדִּי הָאוֹיְבִים יִנִּיחַ לָהֶם מִמְּצוּקוֹת הָרָעָב. טִיטוּס צִוָּה לְקַצֵּץ אֶת יְדֵי רַבִּים מֵהַנִּתְּפָשִׁים, לְמַעַן לֹא יִתְּשְׁבוּ בְּעֵינֵי־בְנֵי הָעִיר כְּפִלִּיטִים, אֲשֶׁר נִפְּלוּ אֶל הָאוֹיֵב בְּשָׁלוֹם, וּלְמַעַן יֵאָמְרוּ דְּבָרֵיהֶם לְמַרְאֵה מִכְּאוֹבֵיהֶם. הוּא שָׁלַח אוֹתָם אֶל שְׁמֵעוֹן וְאֶל יוֹחָנָן לְדְרוֹשׁ מֵהֶם, כִּי יִשְׁבְּחוּ הַפֶּעַם מְרִיב וְלֹא יֵאלָצוּ אוֹתוֹ לְהַחֲרִיב אֶת הָעִיר, וְאִם יִנְחָמוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם, יִפְדּוּ בְּדִבְרֵי הַזֶּה אֶת נַפְשוֹתֵיהֶם מִמוֹת וְאֶת עִיר אֲבוֹתֵיהֶם הַגְּדוֹלָה מִחֶרֶב וּבֵבִית־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִדְרֹךְ רֹגֶל זָרִים. וַיַּחֲד עִם זֶה הַלֵּךְ וּסְבָב טִיטוּס בְּסוֹלָלוֹת וְהֵאִץ בְּעוֹשֵׂי־הַמִּלְחָמָה, לְהִרְאוֹת, כִּי יִשְׁקוֹד עַל דְּבָרוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ. לְשִׁמְעַת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה קָלְלוּ הָעוֹמְדִים עַל הַחומָה אֶת הַקִּיסָר וְאֶת אָבִיו וְקִרְאוּ בִקּוֹל: „בּוֹז נִבּוֹז לְמָוֶת וִיקָר הוּא בְּעֵינֵינוּ מִן הָעֲבָדוֹת, וְעַל־כֵּן נוֹסִיף לְהִרְעֹל לְרומאים בְּכָל פְּתִידָנוּ כֹּל עוֹד נִפְשָׁנוּ בָנוּ. מִה לָּנוּ וְלַעִיר־קִדְשָׁנוּ, אֲשֶׁר אוֹמֵר אַתָּה, כִּי תִרְבַּ תַּחֲרַב א), הֵן יֵשׁ לֵאלֹהִים מִקְדָּשׁ נִעֲלָה עַל הַהִיכָל הַזֶּה ב) — הָעוֹלָם כָּלוּ. וְאִמָּנָם גַּם הַהִיכָל הַזֶּה יִנָּצַל בְּיַדִּי הַשּׁוֹכֵן בּוֹ, וְאִם יִהְיֶה אֱלֹהִים בְּעוֹזְרֵינוּ, נִצָּחַק לְכָל מוֹרָאִיךָ, כִּי לֹא תִמָּצֵא יָדְךָ לְבַצֵּעַ אֶת דְּבָרְךָ. הֵן קָץ כֹּל מַעֲשֵׂה הוּא בְּיַדִּי אֱלֹהִים“. כֹּכָה צָעְקוּ הָאֲנָשִׁים וְעָרְבוּ אֶת דְּבָרֵיהֶם בַּחֲרָפוֹת וּבַגְּדוּפִים.

ג. בַּיָּמִים הָאֵלֶּם בָּא אֶל מַחֲנֵה הַרומאים אַנְטִיּוֹכוֹס אֶפִּיפָּנֶס ג) עִם אֲנָשִׁי־צָבָא מְזִינִים רַבִּים וְעִם גְּדוּד שׁוֹמְרִים לְרֹאשׁוֹ הַנִּקְרָאִים „מַקְדוֹנִים“, כָּלָם בְּנֵי גֵיל אֶחָד, גְּבוּהֵי־קוֹמָה, אֲשֶׁר זֶה לֹא כִבֵּר יֵצְאוּ מִשְׁנוֹת הַיְּלָדוֹת, מְזִינִים וּמַחֲנִיכִים כְּדֶרֶךְ הַמַּקְדוֹנִים, וְעַל־כֵּן נִקְרְאוּ בִשְׁם הַזֶּה, אֵף כִּי רַבִּים מֵהֶם לֹא הָיוּ מִבְּנֵי הָעָם הַזֶּה. מוֹשֵׁל קָמְחִי (קִימָגִי), עַד שֶׁבָּגַד בּוֹ גּוֹרְלוֹ, הָיָה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּכָל הַמְּלָכִים אֲשֶׁר תַּחַת שְׁלֹטוֹן הַרומאים; רַק לָעֵת זִקְנָתוֹ הוֹכִיחַ גַּם הוּא, כִּי לֹא יֵאוֹת לְאָדָם לְהִקְרָא „מֶלֶךְ“ עַד בּוֹא יוֹמוֹ. בֵּן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה, אֲשֶׁר בָּא אֶל מַחֲנֵה הַרומאים בְּעֶצֶם עֵת גְּדֻלַּת אָבִיו, הוֹדִיעַ, כִּי הוּא מִשְׁתוֹמֵם מְאֹד עַל אֲשֶׁר הַרומאים מִתְּרַפִּים לְהַבְקִיעַ אֶל הַחומָה. הוּא הָיָה גְּבוּר־מִלְחָמָה וְעוֹז־נֶפֶשׁ מְאֹד מִתְּכוֹנָתוֹ, וְרַק פְּעָמִים מוֹעֵר נִכְשֵׁל בְּמַעֲשֵׂי אִמְרָתוֹ. טִיטוּס צָחַק וְעָנָהוּ: „הֵן

(א) בְּהוֹצָאָה יִשְׁנָה: „וְמִה לָּנוּ וְלַעִיר־קִדְשָׁנוּ, אַחֲרֵי דְבָרְךָ, כִּי מוֹת נִמּוֹת“.

(ב) בְּהוֹצָאָה יִשְׁנָה: „הַהִיכָל הָאוֹבֵד“, וְאִפְשֶׁר לְהִבִּין גַּם „הַהִיכָל הַנִּפְסָד“.

(ג) מֶלֶךְ אֶרֶץ קָמְחִי (קִימָגִי) עַל נְהַר פֶּרַת הָעֲלִיוֹן.

עבודה אחת לשנינו"א). ולדברים האלה מהר אנטיוכוס עם המקדונים אל החומה. בהיותו איש-חיל מלמד-מלחמה הצליח להזהר מחצי היהודים בעת ירוֹתו בהם. אולם הצעירים אשר עלו עמו נגפו כלם ורק מתי-מספר שרדו מהם. הם בושו, כי הבטיחו (את הרומאים) על שקר, וחרפו את נפשם במלחמה, ואחרי-כן שבו מכסי-פצעים והוכיחו בזה, כי גם המקדונים האמתיים, הרוצים לנצח את אויביהם, לא יצליחו בהפצם באין מזל אלכסנדרוס והגדול הולך לפניהם.

ד. והרומאים החלו לשפוך את הסוללות בשנים עשר לחהש ארטמיסיוס (אֵיר) וכלו את עבודתם בעמל רב בעשרים ותשעה לחדש, אחרי יגעים שבעה-עשר ימים רצופים. ארבע סוללות גדולות שפכו הרומאים ושתים מהן כוננו למול הבירה, האחת היתה מעשה ידי הלגיון החמישי בתוך הברכה הנקראה בשם סְטְרִיטְיוֹס ב, והשניה — נעשתה בידי הלגיון השנים-עשר והיתה רחוקה ממנה עשרים אמה. רחוקה הרבה משתי אלה היתה הסוללה, אשר עשה הלגיון העשירי בצד צפון, במקום הנקרא ברכת-השקדים ג, ובמרחק שלשים אמה ממנה שפך הלגיון החמשה-עשר סוללה בקרבת מצבת הכהן הגדול. הרומאים הקריבו את כלי-הרעש (לנפץ את החומה), אך יוחנן חתר חתירה תחת יסודות אנטוניה עד מקום הסוללות וסתם את חלל המחתרת במוטות, ובהביאו שמה עצים משוחים בזפת ובגפרית, הציתם באש, וכאשר אכלה הלהבה את המוטות, נפלה המחתרת קלה תחתיה, ובקול רעש גדול התפוצצה הסוללה ושקעה בתוכה. לראשונה התרומם רק עשן ואבק, כי כמעט נחנקת האש תחת מעי-המפלה. אולם כאשר היו גם עצי הסוללה השוקעת למאכלת-אש. פרצה הלהבה החוצה, ופלצות אחזה את הרומאים למראה הדבר אשר נעשה פתאם, וכאשר הכירו את דבר המזמה, נפל לבם בקרבם, כי נכזבה תקותם לעתיד אחרי המקרה הזה. הם חשבו, כי אך למותר הוא להם לעמוד עתה בפני האש, כי מה בצע בכפותם אותה, אחרי אשר היו הסוללות לקצר.

ה. וכעבור שני ימים השתערו אנשי שמעון גם על יתר הסוללות, אחרי אשר הביאו אליהן הרומאים את מכונות-הרעש והחלו לנפץ את החומה. טפְּטָאי אחד מבני גְּרִיס ד, העיר אשר בגליל, ומגפְּרוֹס, מעבדי חצר-המלך,

(א) "עבודה משתפת לגרי", לאמר: כמוני כמוך.

(ב) הוראת המלה לא התבררה כהלכה.

(ג) אמִיגְדָלוֹס ביוּנִית, Ἀμύδαλος. יש גורסים: "ברכת המגדל". משערים, כי זו

היא אחת הברכות (התעלות), שחפר חזקיהו המלך.

(ד) גִּיא גְּרִיס.

אשר היה משרת למרים, ואתם איש אחד מחדיב, בן נבטאי, אשר נקרא במקרה א) בשם חגירא, לאמר: הפסח, לקחו בידיהם לפידי-אש והגיתו אל מכוונות הרומאים. ומכל בני ירושלים לא נמצא אף אחד, אשר עלה בעז-רוחו על האנשים האלה ואשר היה כמוהם נורא על סביביו. הם עשו את מעשיהם, כאלו הלכו לקדם את פני אוהביהם ולא להתראות פנים בצריהם, ולא נמלכו בדעתם ולא נעצרו בלכתם, כי-אם קפצו אל תוך מערכת האויבים והציתו את המכוונות באש. ואף כי המטירו עליהם הרומאים מכל עבר חצים ואבני-קלע והגיפו עליהם את צורי חרבותם, לא זעו האנשים ממקום הסכנה, עד אשר אחזה האש את המכוונות. וכאשר עלתה הלהבה למרום, מהרו הרומאים מכל מקומות מחניהם לבוא לעזרת אחיהם והיהודים עמדו להם לשטן, כי נלחמו בהם מראש החומה וגם התנגחו פנים בפנים עם השונאים, אשר נסו לכבות את הבערה, ולא חמלו על בשרם ולא נשמרו לנפשותיהם. הרומאים משכו אליהם את מכוונות-הרעש מתחת מכסה הזמורות הבעורות באש, והיהודים החזיקו במכוונות בתוך הלהבה ותפשו את הכרים ולא הרפו מן הברזל הלוהט. משם עברה האש אל הסוללות, בטרם הספיק הצבא הסוכך עליהן להניא את הדבר. וכראות הרומאים, כי הקיפה אותם האש מסביב, נואשו מתקותם להציל את הבנינים האלה ונסוגו אל מחנם. והיהודים רדפו אחריהם, כי עצם מספרם מרגע לרגע עלידי אחיהם הפורצים משערי העיר לעזרתם, ונצחונם הוסיף להם עז ועצמה, ואש קנאתם עברה כל חק. הם הגיעו עד מצודות מחנה הרומאים והתנגחו עם שומרי המחנה. כי לפני המחנה עומד משמר עד בוא חליפתו, וחק חמור לרומאים, אשר העוזב את משמרתו, מאיזו סבה שהיא — אחת דתו להמית. אנשי המשמר בחרו למות מות-גבורים ממות-נבל ונשארו על עמדם, ולמראה צרתם שבו רבים מהבורחים בבשת-פנים. הם העמידו על חל המחנה את כלי-הקלע המהירים ועצרו בהם את ההמון הפורץ מן העיר, אשר לא שם לב לשלומם ולא שמר את נפשו. והיהודים התנגחו עם היוצאים להלחם אתם ולא נזהרו מפל על צורי חרבותיהם, ובכבד גופם הכו את שונאיהם לארץ. היהודים לא הפליאו לעשות בכח ימינם, כי-אם נצחו באמץ-רוחם. והרומאים נתו מפני עז-נפשם ולא מפני הרעה אשר עוללו להם.

ו. וטיטוס מהר לבוא מקרבת הבירה, אשר הלך שמה לתור מקום למבנה סוללות חדשות, והרבה לחרף את אנשי-הצבא על מרץ-לבם, אשר אחרי כבשם את חומות אויביהם, הביאו סכנה על חומותיהם הם ונשארו

א) ואולי על שם המקרה. קשה לחשוב, כי גבורי-חיל כזה היה חגר.

ב) לאמר, שיצאו בלי נשק-מגן.

במצור, בתתם ליהודים להגיה אליהם כדרך הנמלטים מתוך כלא. טיטוס יצא בעצמו עם בחורי צבאו והשתער על השונאים מן הצד. אולם היהודים לא שמו לב לדבר, אשר היתה להם מלחמה גם מפנים, והפכו את פניהם אל טיטוס ונלחמו בו בזרוע נטויה. מערכות השונאים התערבו יחד, והאבק עלה למרום וכסה כל עינים, ולקול אנקת הנלחמים צללו כל אזנים, עד כי איש לא יכל להבדיל בין צרו ובין איש-בריתו. היהודים לא הוסיפו לבטות בזרוע-עזם, ובכליזאת החזיקו מעמד בגבורת-יאושו. והרומאים חגרו אוגים בקנאם לכבודם ולתהלת חרבם, וגם מראה הקיסר היוצא לפניהם במלחמה עודד את גבורתם. ואמנם לו נמשכה המלחמה עד תמה, כי אז השמידו הרומאים בעצם קנאתם את כל היהודים העומדים לקראתם, אולם היהודים לא תפו עד אשר יכרע גורל המלחמה ומהרו לשוב אל העיר. אפס כי למראה חרבן הסוללות לא קמה עוד רוח ברומאים, בהכירם, אשר בשעה אחת היתה כל עבודתם הקשה לבקר, ורבים גואשו מתקותם לכבוש את העיר במכונות-המלחמה, כדרכם תמיד.

פרק שנים-עשר

טיטוס הקים תח מסביב לחומות העיר. הרעב שם בתים ומשפחות תרם.

א. וטיטוס נועץ את שרי צבאותיו. הנמהרים שבהם אמרו להקריב את כל הצבא אל החומה ולנסות להבקיע אותה בחוקי-יד, באמרם, כי עד-עתה נלחמו ביהודים רק גדודים גדודים ועל-כן לא הצליחו, אולם בעלות כל הצבא על העיר לא ישאו היהודים את תנופת ידו, כי החצים ואבני-הקלע יכסום כנחל שוטף. המתונים שבהם דרשו לשפוך סוללות עוד הפעם והמתונים ביותר לא יעצו גם את הדבר הזה, כי-אם לחנות לפני העיר ולשמור על מוצאיה ולהכרית מיושביה כל משען-לחם, לשבות ממלחמה ולהסגיר את ירושלים בידי הרעב. כי אין להלחם באנשים נואשים, אשר כל חפצם הוא למות בחרב, כי מבלעדי החרב הם צפויים לרעה גדולה עוד ממנה. אך טיטוס גלה דעתו, כי לא יאות לו לשבת בחבוקי-ידיים עם חיל עצום אשר כזה וגם למותר יהיה לו להלחם עם שונאים, העתידים לאכול איש את בשר אחיו. גם הראה לדעת, כי יכבד ממנו לשפוך סוללות (תדשות) מפני חסר עצים ועוד יקשה מזה לשמור על מבואי העיר, כי לא יצלה בידו להקיף את העיר מפני גדלה ומעצורי המקום, והדבר הזה יהיה לרעת הרומאים לעת אשר יתנפלו עליהם והיהודים מתוך החומה, וגם אם ישמרו הרומאים על מוצאי העיר הגלולים, יתחכמו היהודים למצא להם שבילים נעלמים בשעת-

דחקם, כי מיטיבים הם לדעת את המקום, ואם יעצרו כח להמציא להם צידה במסתרים, ארוך יארך זמן המצור, ויש לירא פן ישפיל ארך הזמן את כבוד הנצחון, כי הלא ברב ימים ישלם כל דבר וחפץ, ורק הממהר לנצח זוכה לשם טוב. על-כן יעץ טיטוס לרומאים להקיף בחל (בדִּיק) את העיר מסביב, למען יוכלו להזהר בנפשותיהם וגם להחיש את דברם, כי רק בדרך הזה יסגרו על כל מוצאי העיר וליהודים לא ישאר בלתי-אם להנאש מכל ישועה ולמסור את העיר בידיהם, או להתמוגג ברעב — ואז יִכָּדוּ באפס-יד. מלבד זאת אמר טיטוס, כי לא ירפה מיתר דרכי המלחמה, וגם ידאג לבנות את הסוללות מחדש, אם לא יוסיפו האויבים להתגייס ביד-חזקה, ואם יחשוב איש, כי העבודה הזאת היא גדולה וקשה למלאותה, עליו להשיב אל לבו, כי לא נאה לרומאים לאחוז במעשים קטנים, ובלא עמל רב לא יכון לאדם לעשות גדולות ובלתי לאלהים לבדו^א).

ב. עצת טיטוס טובה בעיני שרי-החילות, והוא צוה להפקיד את העבודה בידי כל צבאותיהם. וכמו רוח אלהים נפלה על אנשי-הצבא, וכאשר חלקו ביניהם את בנין הַדִּיק התחרו הלגיונות זה בזה, וגם חלקי הלגיונות התנצחו ביניהם. וכל איש-צבא אמר למצא חן בעיני שרי-העשרה, ושרי-העשרה — בעיני שרי-המאה, ושרי-המאה — בעיני שרי-האלף, ושרי-האלפים נשאו את נפשם להכבד לפני ראשי הלגיונות, וקנאת ראשי הלגיונות עמדה למשפט הקיסר. כי בכל יום ויום היה טובב את המקום לא פעם ולא שנים ומתבונן אל כל המלאכה. ראשית הַחֵל היתה ממחנה אשור, אשר שם נמצא מקום תחנותו (של טיטוס), ומשם נמשך דרך נחל קדרון אל עבר הרהזיתים, ומשם נָסַב דרומה והקיף את ההר עד הסלע, הנקרא „שובך היונים“ (פְּרִיסְטְרֶאוֹן) ואת הגבעה הסמוכה לו, אשר ממעל לעמק בקרבת הַשִּׁלֹּת, ומשם נטה הַדִּיק מערבה וירד אל עמק (תעלת) המקור הזה ועלה משם אל מצבת חנן הכהן הגדול ונקף את ההר, אשר חנה בו פומפיוס לפניו, ומשם נטה צפונה והגיע עד כפר אחד, הנקרא בית-עדשים (אפונים), ואחריו הקיף את מצבת הורדוס ופגע במזרח במקום מחנה טיטוס, אשר משם היתה תחלתה וארך הַחֵל הזה היה ארבעים ריס חסר אחד, ושלש-עשרה מצודות נבנו עליו מחוץ ומדת כָּלֶן יחד מסביב עשרה ריסים. בשלשה ימים נשלמה כל העבודה הזאת, אשר לא נפלה בערכה מעבודת חדשים ורבים, בחפזון אשר לא יָאֵמֶן כי יִסְפֹּר. ואחרי אשר סגר טיטוס על העיר בַּדִּיק הזה ושם צבא-משמר במצודות, סבב באשמורת-הלילה הראשונה את הַחֵל לפקוד את המשמר, ובאשמורת השנייה שלח את אלכסנדרוס, ובאשמורת השלישית סבבו ראשי

^א ההוספה נמצאת בהוצאה הישנה.

הלגינות על-פי הגדל. ועל-פי הגורל חלקו להם שומרי הדין את שעות השנה וכל הלילה עברו הלך ושוב בְּרֹנָה אשר בין המצודות בְּתֹנָךְ.

ג. ואחרי אשר נסגרו כל מוצאי העיר, נכרתה מהיהודים שארית תקנתם להנשע, והרעב המאמיר השמיד את העם לבתיו ולמשפחותיו. הגנות היו מלאים נשים ועוללים גִּזְעִים, וברחובות נערמו פגרי זקנים. נערים ובחורים נפוחי-רעב תעו כצללים בשוקים ונפלו לארץ באשר הדביקם המות. וקרוביהם, אשר תמו לגוע גם הם, לא מצאו כח להביאם אל קבר, וגם האנשים הבריאים משכו את ידיהם מהמון הפגרים הרב, ביראם מהביט אל פני הרעה, אשר תשיג גם אותם. כי רבים נפלו מתים על הפגרים, אשר אמרו לְקַבְרֵם, ורבים נעו אל מקום קבורתם בטרם הגיעה עֶתָם. ואיש לא הוריד דמעה בצרה ואיש לא ספד למתים, כי דָּכָא הרעב כל רגשות אדם. בעינים יבשות ובשפתים נעוות הביטו האנשים ההולכים למות אל חבריהם, אשר קדמו למצא שנת עולם. דממה עֲמָקָה הקיפה את כל העיר וליל-המות השחור כסה עליה. אך נוראים מהאימות האלה היו מעשי השודדים, אשר סבבו כמַנְצְלֵי קברים בבתים ופשטו את המתים וקרעו מעליהם את מכסיהם והלכו להם בצחוק-זדון. הם בדקו את צורי חרבותיהם בבשר המתים וגם דקרו את המתעלפים בעודם בחיים, לנסות את פֶּחַ חרבם. אולם כאשר דברו הגִּזְעִים אליהם תחנונים לשלוח בהם את ידם ואת להב חרבם ולשים קץ ליסוריהם, בזו להם והניחו להם להתעטף ברעב. וכל אחד מן הגוססים כונן את עיניו אל ההיכל וראה שם (ובפעם האחרונה) את המורדים, אשר נשאו אחריו בחיים. לראשונה צוו המורדים לקבור את המתים בכסף הצבור, כי לא יכלו לשאת את צחנת הפגרים. וכאשר לא מצאה עוד ידם לשלם, השליכו את המתים מעל החומה אל העמקים.

ד. וכאשר סבב טיטוס בעמקים וראה אותם מלאים פגרים והביט אל המגלה הרָבָה השוטפת מקרב הנבלות המסריחות, נאנח ונשא את ידיו למרום ובקש את האלהים להיות עֲד-צֶדֶק, כי לא ידיו עשו את הדבר הזה. כל אלה הדברים היו בקרב העיר, ולא הוסיף עוד איש מן המורדים להגית משעריה, כי לבם נפל עליהם, והרעב נגע גם עד בשרם. והרומאים התענגו על רב טובה, כי היה להם לחם למכביר וגם יתר המזונות, אשר הובאו מארץ סוריה ומהמדינות (האפרכיות) הסמוכות, ורבים מהם התיצבו בקרבת החומה והראו את המון מאכליהם הרבים, לַחֲזֹק את רעבון האויבים בשבע אשר להם. אולם גם האסון הזה לא הכניע את לב המורדים הקשה. וכראות זאת טיטוס, חמל על שארית העם ובקש להציל את הנותרים, ועל-כן החל עוד הפעם לשפוך את הסוללות, אף כי קשה היה להמציא את העצים הדרושים, כי כל האילנות אשר מסביב לעיר נכרתו לעבודת הסוללות.

הראשונות. ועל-כן הביאו אנשי-הצבא עצים חדשים ממקומות רחוקים תשעים ריס, ובידם עלה לשפוף על הבירה בלבד ארבע סוללות גדולות הרבה מהראשונות. והקיסר חזר כפעם בפעם על הלגיונות להחיש את העבודה למען הראות לשודדים, כי כבר נתפשו בכפו וואבד מהם מנוס. אולם בלבם כבר מת כל רגש-נחם על מעשיהם הרעים, וכאלו נפרדו נשמותיהם מגיותיהם ואלה ואלה כזרות נחשבו להם. כל צרה לא הרכה את לבם וכל מכאוב לא נגע בבשרם. הם פשטו על העם החלל וקרעו את בשרו ככלבים, ומלאו את בתי-הכלאים אנשים נמקיר-עב.

פרק שלשה-עשר

הרג רב בירושלים וחלול הקדש.

א. ושמעון (בן גיורא) המית ביסורים קשים גם את מתתיהו, אשר בעזרתו כבש את העיר. הוא מתתיהו בן ביתוס מהפכהנים הגדולים, אשר היה נאמן ונכבד מאד על-פני כל העם; בעת אשר התענו יושבי ירושלים בעל הקנאים שכבר נלוה אליהם גם יוחנן, הטח מתתיהו את לב העם לקרא את שמעון, כי יבוא אל העיר לעזרה, ולא הביא אותו בברית-שבועה, כי לא חשב, אשר ידו תהיה בו לרעה. אולם כאשר בא שמעון אל ירושלים ועשה בה ממשלה, חשב את מתתיהו לשונא-נפשו כיתר בני העם ואמר, כי רק באולתו יעץ עליו ולהביאו אל העיר. בימים ההם נתפש מתתיהו והועד בו, כי הוא דורש טוב לרומאים, ושמעון לא נתן לו לצמד זכות על עצמו והוציא את משפטו למות עם שלשת בניו יחדו — כי בנו הרביעי הקדים להמלט אל טיטוס. וכאשר התחנן מתתיהו אל שמעון להמיתו ראשונה, לבל תראינה עיניו במות בניו, ודרש ממנו לגמול לו את החסד הזה חלף הטוב, אשר עשה לו בפתחו לפניו את שערי העיר — ולא שמע לקולו וצוה להמיתו לאחרונה. הוא הוצא למול מחנה הרומאים ובניו נשחטו לעיניו, ואחרי-כן נשחט גם הוא, כי כה צוה שמעון על חנן בן בנְדָת א) האכזרי בכל נושאי-כליו, וגם לעג למתתיהו לאמר: אולי יצאו לעזרתו הרומאים, אשר אמר לנפול אליהם! אף לא נתן להביא את גויות ההרוגים אל קבר. יחד עם אלה נהרגו חנניה בן מסבֶּל ב) הכהן, איש נשוא-פנים, וסופר המועצה אריסטיוס איש-אמאוס ואתם חמשה-עשר מאנשי-המעלה בקרב

א) בהוצאה הישנה: בן בומדוס, הוא חנן איש-אמאוס המוכר להלן.

ב) בהוצאה הישנה: בן מסבֶּלס.

העם. ואת אבי יוסף הושיבו [המורדים] בבית-כלא ושמו עליו משמר והכריוז, כי איש מיושבי ירושלים לא ידבר עם חברו ולא יאספו יחדו לדבר הזה א), ואת כל המקוננים ב) המיתו, מבלי לחקור אותם.

ב. את הדברים האלה ראה יהודה בן יהודה משרי צבא שמעון, אשר הפקד על-ידו לשמור על אחד המגדלים. ובמקצת התעורר לבו לחמול על חללי הרצח האכזרי, ועוד יותר מזה רצה לשמור את נפשו, ואסף עשרה אנשים נאמנים בבריתו ופנה אליהם בדברים: „עד מתי נשא את הרעות האלה? העוד יש לנו תקוה להנשע, אם נשמר באמונה את ברית הנבל? הטרם הגיע הרעב גם צדינו ועוד מעט ויבואו הרומאים בתוך העיר? והאין שמעון מחלל את בריתו גם עם אנשי-חסדו, ועלינו לפחדו פן יעשה בנו שפטים — בעוד אשר הרומאים נאמנים בבריתם? הבה נסגיר בידיהם את החומה ונמלט את נפשותינו וגם את העיר! ולשמעון לא יעשה עול — הוא האיש, אשר כבר אמר נואש לנפשו — אם ימהר לתת את הדין“. כאשר הטו עשרת אלה און לדבר, שלח יהודה לפנות הפקר את יתר האנשים אשר תחת פקדתו אל כל רוח, למען לא יגלה דבר עצתו. ולעת השעה השלישית קרא אל הרומאים מראש המגדל ולבואו. רבים מן הרומאים בוו לדבריו, ורבים לא האמינו להם והנשארים התמהמהו, בהבינם, כי לקץ זמן-מצער יכבשו את העיר באפס-יד. וכאשר רצה טיטוס לגשת אל החומה עם חמושיו, כבר נודע הדבר לשמעון, והוא מהר לכבוש את המגדל ואחז באנשים והמיתם לעיני הרומאים והתעלל בגויותיהם והשליכן מראש החומה.

ג. בעת ההיא סבב יוסף את החומה — כי לא חדל לדבר שלום אל יושבי העיר — ואבן שלוחה פגעה בראשו ומיד נפל לארץ והתעלף. למראה מפלתו הגיעו היהודים מן העיר וכמעט סחבו אותו אל העיר, לזלזל מהר הקיסר לשלוח אנשי-צבא להגן עליו. ובעוד אלה ואלה נלחמים, הורם יוסף שלא מדעתו מן הארץ, ורק שמץ לקחה אזנו מהדברים הנעשים מסביב, והמורדים הריעו תרועת-ששון, בהאמינם, כי עלה בידם להמית את האיש, אשר זממו לקחת את נפשו. הדבר נשמע בעיר, ולב ההמון הנשאר נפל עליו, בהאמינו, כי אמת נכון הדבר וכי מת האיש, אשר שמו בו מבטחם כל האומרים לנפול אל הרומאים. וכאשר שמעה אם יוסף בבית-הכלא, כי מת בנה, אמרה לשומרים: „מיודת וועד הנה! האמנתי זאת (כמת נחשב בעיני), כי לא יכולתי עוד לשמח בחייו“ ג). אולם בהיותה לבדה עם נערותיה בכתה על מותו ואמרה:

א) הפסוק הזה סתום. יש מתרגמים: איש לא ידבר עמו (עם אבי יוסף).

ב) ואולי „המשתתפים בצרתם“.

ג) רואה אני את התרגום הזה מן התרגום השני: אמרה לשומרים, אשר היו מיודתת:

„זה הוא שכר ברכת רחמי — כי לא אוכל לקבור את עצמות בני, אשר אליו קויתי, כי יביא אותי אלי קבר!“ אך שמועת השוא לא עצבה אותה זמן רב ולא הרגינה את לב המורדים. כי במהרה קם יוסף ממפתו ונגש אליהם וקרא, כי לא יארכו עוד הימים והם יתנו לפניו את הדין על אשר פצעוהו, ואל העם קרא עוד הפעם לכרות ברית. למראה יוסף התאזר העם עז ובהלה נפלה על המורדים.

ד. ומן הבורחים אל הרומאים יש אשר קפצו בשעת־דחקם בחפזון מן החומה אליהם, ויש אשר יצאו למראית־עין להלחם באויבים ואחרי־כן נמלטו אליהם. אך פה מצאו אותם רעות גדולות, אשר היו קשות להם מכל התלאה אשר בעיר. כי הנה השבע אשר במחנה הרומאים השיא עליהם מות קשה ממות־הרעב בירושלים, באשר באו אל מחנה הרומאים נפוחי־רעב ומראיהם כחולי־הֶדְרָקֶן, וכאשר מלאו את בטנם הריקה בהמון מאכלים, נבקעו מעיהם, — מלבד האנשים, אשר לקחו מוסר מהדבר הזה וכבשו את יצרים ורק מעט־מעט הביאו את המאכל אל הקבה, אשר לא הסכינה לקבלו. וכאשר נחלצו האנשים מהצרה הזאת, קמה עליהם מכה אחרת. אנשי־הצבא הסורים מצאו את אחד הבורחים באספו זהב מפִלֶטת קבתו, כי דרך הנמלטים היה לבלוע את הזהב לפני ברחם, כאשר אמרנו למעלה, יען אשר היו המורדים בודקים את פֶלֶם. ובקרב העיר נמצא זהב בהמון רב, עד כי שלמו האנשים שנים־עשר אתיקים (דרכמונים) בעד חתיכת זהב, אשר מחירה היה לפנים עשרים וחמשה (אתיקים). וכאשר נגלה דבר המזומה, אשר עשה הפליט האחד, עברה הַרְגָה במחנה הרומאים, כי כל הבורחים מלאו את כרסיהם במטבעות־זהב, והמון הערבים והסורים בָּקְעוּ את בטן הבורחים המתחננים על נפשם ובדקו את קבותיהם. אני חושב למשפט, כי גדול היה האסון הזה מכל הצרות, אשר מצאו את היהודים, כי בלילה אחד נבקעו בטני אלפים איש! ה. וכאשר נודע לטיטוס דבר התועבה הזאת, כמעט אמר בלבבו להקיף את האשמים בגדוד רומאי ולהמית את פֶלֶם כרגע — לולא שם לבו אל ההמון הרב של הנבָלִים וראה, כי מספר חִיבֵי־הַעֲנֵשׁ גדול הרבה מונים ממספר הנרצחים. הוא קרא לשרי צבאות הברית ולראשי הלגיונות — כי גם על אחדים מאנשי־הצבא הרומאים יצא שם רע בדבר הזה — ודבר קשות עם כל אחד מהם, באמרו, כי רע בעיניו דבר התועבה הזאת, אשר עשו אנשים נלחמים תחת דגלו למען סֶפֶק־בִּצְעַ וְלֹא בֹשׁוּ מִפְּנֵי כְבוֹד כְּלִי־נֶשֶׁק, העשויים גם הם כסף וזהב. ואת הערבים והסורים יסר טיטוס על אשר הם חושבים בצאתם למלחמה שאינה שלהם, כי להם המשפט לעשות ככל אֹתָהּ.

„אני מאמינה בזאת וכו“ — הכונה: מן היום, אשר בגד יוסף ביודפת, נחשב בעיני כמת“.

נפשם הרעה, ואחרי־כן הם תולים את אכזריותם ואת שנאתם ליהודים ברומאים, וככה דבק השם הרע גם באנשים מקרב הצבא (הרומאי). הוא אִים עליהם, כי יעשה משפט־מות באיש, אשר יוסיף לעשות דבר תועבה כזאת, ועל אנשי־הצבא צוה לחקור אחרי הנחשדים ולהביאם אליו. אך נראה, כי חמדת־הכסף בָּזָה לכל עַנֶשׁ, ונוראה היא התשוקה הנטועה בלב האדם למצא שלל, ואין תאוה מעבירה אותו מן העולם כאהבת הבצע, כי ליתר תאוותיו יש מדה וגם היראה מכניעה אותו. ואמנם הדבר הזה היה אצבע אלהים, אשר שפט את כל העם לכליון, והפך כל נתיבי־ישועה לדרך־מות. כי גם אחרי אשר אסר הקיסר לעשות את הדבר במוראי־מות עוד נועזו האנשים לשלוח יד בבורחים בלאט. עוד טרם הספיקו הנמלטים מתוך העיר להראות לעיני הרומאים, פגעו בהם הנכרים (הלועזים, הברברים) ושחטום, בהביטם כה וכה, אם לא יראה את מעשיהם אחד הרומאים, ואחרי־כן שסעו את החללים להוציא מהם את הבצע המגאל בדמים, כי מתי־מספר היו האנשים, אשר נמצא זהב בקרבם, ומרביתם היו חללי התקוה הכוזבת. האסון הזה עצר בעד רבים מן העם, אשר אמרו בנפשם לברוח ולנפול אל הרומאים.

ו. וכאשר לא השיגה עוד יד יוחנן לגזול (מאת העם), שם את פניו למעול בקדשים וצוה להתיר רבים מקדשי ההיכל והרבה כלי־שרת לעבודת אלהים, את הקנקנים והקערות והשלחנות, וגם על מזרקי־היין, אשר שלחו הקיסר אוגוסטוס ואשתו מתנה אל בית־המקדש, לא חמלה עינו. והנה מלכי הרומאים כבדו את ההיכל תמיד והוסיפו עליו פאר, ועתה בא היהודי הזה וגזל את מתנות הזרים, ואל העומדים עליו אמר, כי במלחמה לשם־שמים מתר להשתמש בקדשי־שמים ולמגני ההיכל המשפט לקבל ממנו את לחם־חֶקֶם. על־כן הוציא גם את יין־הקדש ואת השמן [הכתית], אשר שמרו אותם הפהגים להקריבם על עולת־התמיד — והם נמצאו בבית־המקדש לפנים — וחלק אותם לאנשי־המונז, ואלה משחו את בשרם בלי אימה בשמן־הקדש ושתו מיינ־הנסכים [לרוית]. אמנם אין בכחי לעצור בדברים, אשר שם בפי יגון־נפשי! אני חושב, אשר לו פגרו הרומאים לקחת את נקמתם באנשי־הבליעל, כי אז פתחה האדמה את פיה ובלעה את העיר, או בא עליה מבול סוחף והציף אותה, או הברקים, אשר ירדו לפנים על סדום מן השמים, שמו אותה לבער. כי נמצא בקרבה דור רשע, אשר הרבה להכעיס את אלהים מהדורות החטאים, אשר נדונו בַּעֲנֻשֵׁי האלה, ובשגעון הדור החוטא הזה נספה העם כֻּלּוֹ. ו. ולמה עלי לספר את כל הצרות לאחת אחת? בימים ההם נמלט אל טיטוס מנוח * בן אלעזר וספר, כי דרך שער אחד משערי העיר, אשר הפקד

* במקור: Μανναίος, מַנַּיִס.

עליו לשמרו, הוצאו אחד-עשר רבוא וחמשת אלפים ושמונה מאות ושמונים חללים מן היום, אשר בו שמו הרומאים את מחנכם בקרבת העיר, הוא הארבעה-עשר לקסנתיקוס (ניסן) עד ראש-חודש פֶּנְמוֹס (תמוז), וכל ההמון הזה היו עניים בלבד. והנה האיש הזה לא עמד על הפגרים ברצותו למנותם, רק עשה זאת באנס, בשלמו שכר ולמוציאי הפגרים] מכסף הצבור. ואת יתר האנשים קברו בני-ביתם. ודרך הקבורה היה להוציא את המתים מתוך השער ולהשליכם למטה. ואחרי מנוח נמלטו רבים מנשואי-הפנים והודיעו, כי ששים רבוא מתים השלכו משערי ירושלים ומספר יתר חללי הרעב הוא לאיך-חקר. כאשר כשל פח האנשים להוציא את גויות המתים העניים, צברו אותן צבורים צבורים בבתים הגדולים אשר בעיר וסגרו על הפגרים. איפת-חטים אחת נמכרה בככר-כסף, ואחרי-כן, כאשר נסגרה העיר בדֶּיֶק, ולא יכלו עוד יושבית ללקט להם ירקות, גדל המצוק ועלה למעלה ראש, עד אשר בדקו את תעלות-השופכים וחפשו בגללי-הבקר להוציא משם דבר אשר יֵאָכֵל. והדברים, אשר היו לגעל-נפש לכל רואיהם לפנים, נעשו עתה למאכל-העם. כשמוע הרומאים את הדבר הזה, נדו לאסון העם, אולם המורדים, אשר ראו את הדברים בעיניהם, לא שבו ממעשיהם, כי-אם החזיקו במרדם, עד אשר הגיעה הרעה גם אליהם. כי הגזרה, שנגזרה על העיר, אשר קרב לבוא קצה, הכתה את עיניהם בסנורים ולא ראו ולא שמו אל לבו.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il